

Piotr Kowalski

Depopulacja Opolszczyzny a perspektywy rozwoju regionu

Rynek - Społeczeństwo - Kultura nr 4, 35-40

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Depopulacja Opolszczyzny a perspektywy rozwoju regionu

Depopulation and Development Prospects of the Opole Region

Piotr Kowalski, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

STRESZCZENIE

Województwo Opolskie jest obszarem dotkniętym przez problem depopulacji. Wysoki poziom emigracji z regionu oraz niski wskaźnik urodzeń w perspektywie najbliższych dwudziestu pięciu lat spowoduje poważny spadek liczby mieszkańców. Trudna sytuacja demograficzna będzie miała wpływ na sytuację społeczną i gospodarczą regionu oraz może się stać przyczyną problemów w rozwoju regionu. Odpowiednio wcześnie podjęte działania mogą złagodzić ten niekorzystny trend, a nawet go odwrócić, co pozwoli stworzyć warunki do powrotu regionu na szybką ścieżkę rozwoju.

Opole Voivodeship is the area affected by the problem of depopulation. The high level of emigration from the region and the low birth rate in the next 25 years will cause a serious decline in the number of inhabitants. The demographic situation will have an impact on the social and economic situation of the region, and can cause problems in the development of the region. An early action can alleviate this negative trend and even reverse it which can create the conditions for the return of the region to fast track development.

ABSTRACT

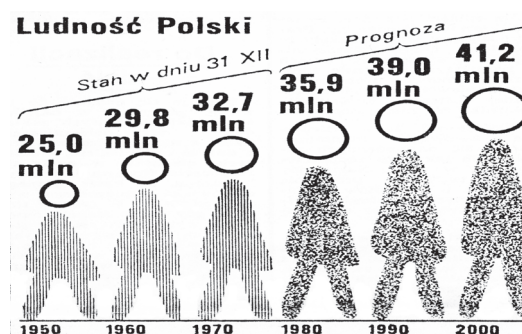
Wstęp

Celem pracy jest przedstawienie aktualnej sytuacji demograficznej województwa opolskiego i jej wpływu na perspektywy rozwoju regionu. Przeprowadzono analizy przyczyn obecnego stanu i podjęte zostały próby sformułowania propozycji rozwiązań mogących uzdrowić aktualną sytuację. Opolszczyzna nie jest wyjątkiem na mapie Polski. Problemy demograficzne przeżywa obecnie większość polskich regionów. Sytuacja Opolszczyzny jest o tyle bardziej skomplikowana, że region ten od dawna był obszarem, z którego emigrowano. Wraz z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej problem ten się tylko nasilił. Wyludnianie się województwa ma poważne już dziś konsekwencje w wielu obszarach życia społecznego i gospodarczego. Dalsze pogłębianie się tego procesu może w skrajnym przypadku spowodować likwidację województwa z powodu jego postępującej wewnętrznej słabości i trwałej niezdolności do rozwoju.

Prognozy demograficzne Polski

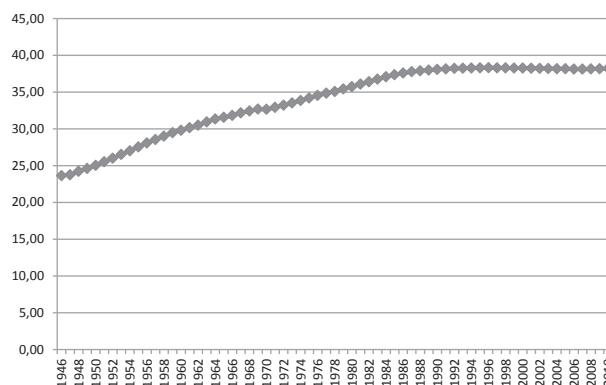
Od zakończenia II wojny światowej liczba ludności Polski systematycznie rosła. Prognozy demograficzne z końca lat siedemdziesiątych XX w. przedstawione na rysunku 1. przewidywały, że w roku 2000 liczba mieszkańców przekroczy 41 mln. Analizując trend wieloletni w roku 2010 należałoby się spodziewać wzrostu wielkości populacji do poziomu

Rysunek 1. Prognoza ludności Polski z roku 1979

Źródło: Chełstowski S., (1979), *Nowa prognoza demograficzna. Społeczeństwo i gospodarka*. Trybuna Ludu z dn. 6.VI.1979 - Nr 130 s. 5.

Wykres 1. Ludność Polski w latach 1946 – 2010 w mln. (na dzień 31.12)

źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

43 - 44 mln. Tak się jednak nie stało. Na początku lat 90. XX wieku trend ten wyraźnie wyhamował. Przyczyn tego zjawiska można się doszukiwać w zmianach, do jakich doszło w Polsce na początku lat 90. Zmiany ustrojowe i otwarcie granic spowodowało, że nastąpiła zmiana sposobu życia wielu mieszkańców Polski. Podniósł się poziom życia Polaków i wiele dóbr stało się powszechnie dostępnych. Zmniejsza się również w życiu polskich kobiet waga posiadania dzieci, a kobieta świadomie odstępująca od macierzyństwa nie jest już społecznie potępiana. Na niższą dzietność składa się kilka czynników. Po pierwsze, pojawienie się skutecznej antykoncepcji. Po drugie - wzrost ogólnego dobrobytu i zmiany kulturowe. Perspektywa uwolnienia się od obowiązków macierzyńskich i związanych z nimi obowiązków domowych radykalnie poszerza sferę wolności i czasu wolnego, które pozwalają otworzyć się na nowy styl życia, jaki oferuje społeczeństwo konsumpcyjne. Trzecim czynnikiem jest wzrost aspiracji emancypacyjnych kobiet, które częściej chcą się kształcić i być niezależne (Szafraniec 2011: 200). Chęć zdobycia wyższego wykształcenia oraz poświęcenie się karierze zawodowej powodowało odkładanie w czasie decyzji o założeniu rodziny, a zwłaszcza rodzeniu dzieci. W badaniach prowadzonych przez CBOS, dotyczących aspiracji młodzieży, jako najważniejszą wartość respondenci wskazują stworzenie szczęśliwej rodziny. Następują jednak zmiany postaw matrymonialnych (późniejsze zawieranie małżeństw, częstsze tworzenie związków kohabitacyjnych, częstsze również życie w pojedynkę) zdają się świadczyć, że aprecjacja życia rodzinnego ma jedynie charakter deklaracyjny.¹ Jak wynika z badań przeprowadzonych przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej jedna trzecia Polaków w ogóle nie zamierza mieć dzieci. Młodych ludzi nie przekonują kampanie, artykuły, programy telewizyjne czy zapowiedzi przeprowadzenia reform. Polska średnia to dzisiaj 120 dzieci na 100 kobiet (aby następowało proste odtwarzanie liczby ludności, każda kobieta powinna urodzić dwoje dzieci). Ponadto kobiety coraz później decydują się na urodzenie dziecka – przeciętny wiek urodzenia dziecka w 2009 roku wyniósł 29 lat. Również wiek osób zawierających małżeństwo jest coraz późniejszy, co wpływa na zmniejszenie liczby urodzonych w rodzinie dzieci. Głównymi powodami takiego stanu rzeczy są: niskie pensje, niepewność na rynku pracy oraz brak kompleksowej pomocy ze strony państwa.² Obecnie zwalnianie po urloпах macierzyńskich czy mówienie wprost, by kobieta zapomniała

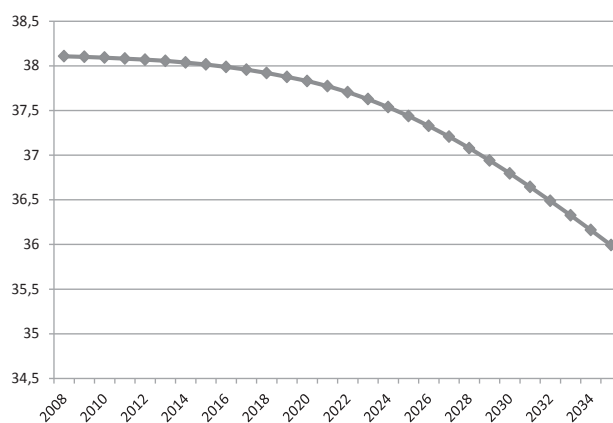
¹ Odpowiedź p.o. prezesa Rządowego Centrum Studiów Strategicznych z upoważnienia prezesa Rady Ministrów na interpelację nr 9530 w sprawie niskiej dzietności polskiego społeczeństwa <http://orka2.sejm.gov.pl/Iz4.nsf/main/4A5EE506>, [19.10.2012].

² TVP INFO, <http://tvp.info/informacje/ludzie/mlodzi-polacy-nie-chca-dzieci/3798587>, [20.10.2012].

o powrocie do pracy po porodzie - stały się niemal normą. Nagminne stały się „zwolnienia w białych rękawiczkach”. Polegają na tym, że pracodawcy, mając świadomość, że nie mogą zwolnić kobiety wracającej z urlopu macierzyńskiego bądź wychowawczego, bo zabrania im tego prawo, likwidują etat lub stanowisko. Inną metodą uprzykrzenia życia młodym matkom jest budowanie negatywnego klimatu wokół nich.³

Brak aktywnego wsparcia ze strony państwa w obszarach zabezpieczenia socjalnego i pewności zatrudnienia może, jak pokazują prognozy GUS, doprowadzić do znaczącego zmniejszenia się liczby ludności Polski. W konsekwencji w ciągu najbliższych dwudziestu pięciu lat liczebność populacji zamieszkującej Polskę może zmniejszyć się i osiągnąć poziom 36 mln mieszkańców, co najlepiej przedstawia wykres 2.

Wykres 2. Prognoza ruchu naturalnego i migracyjnego ludności Polski w latach 2008-2035

źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

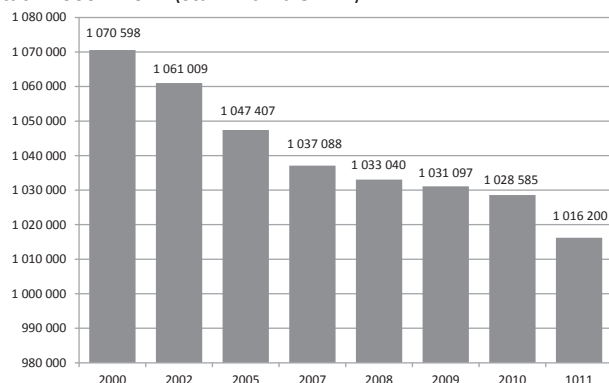
Prognozy demograficzne Opolszczyzny

Na Opolszczyźnie sytuacja demograficzna jest trudniejsza niż w pozostałych regionach Polski. Wynika to z faktu, że region od lat czterdziestych XX w. był obszarem, z którego emigrowano. Wyjeżdżała głównie ludność autochtoniczna na stałe lub okresowo w poszukiwaniu pracy do Niemiec. Wraz z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej i otwarciem granic dla pracowników z Polski emigracja stała się popularna jako sposób zarobkowania wśród ludności napływowej. Z Opolszczyzny wyjechało czasowo do pracy za granicą w stosunku do liczby mieszkańców regionu najwięcej ludzi z Polski, do 2004 r. aż 12% mieszkańców. Z danych spisowych z 2002 r. wynika, że za granicą było 100 tys. osób zameldowanych na Opolszczyźnie, w zdecy-

³ Majek R., *Czy macierzyństwo przekreśla karierę?*, *dziennik.pl*, <http://gospodarka.dziennik.pl/praca/artykuly/125784,czy-macierzynstwo-przekreśla-kariere.html>, [23.10.2012].

dowanej większości pochodzenia niemieckiego. Do tego trzeba dodać 100 tys. osób, które wyjechały z regionu po wejściu Polski do Unii Europejskiej. Tu zdecydowaną większość stanowi ludność napływowa na te ziemie po II wojnie światowej. Z szacunków Kazimierza Szczygielskiego wynika, że za granicą, na stałe lub czasowo, jest 200 tys. mieszkańców Opolszczyzny.⁴ Obecna sytuacja demograficzna Śląska Opolskiego wskazuje na zarysowujący się kryzys demograficzny, wyrażający się spadkiem liczby urodzeń i przyrostu naturalnego, starzeniem się społeczeństwa, a zwłaszcza ludności w wieku produkcyjnym, oraz spadkiem przeciętnej wielkości gospodarstwa domowego (Rauziński, Szczygielski 2010: 62).

Wykres 3. Wielkość populacji województwa opolskiego w latach 2000 – 2011 (stan w dniu 31 XII)

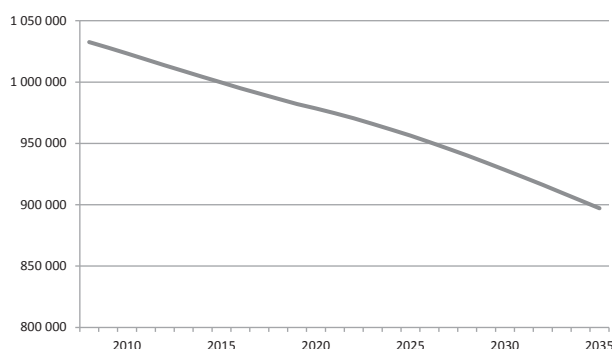

źródło: Opracowanie własne na podstawie *Województwo opolskie*, Urząd Statystyczny w Opolu, Opole 2011, s. 48, GUS, Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011.

W wyniku emigracji oraz spadku liczby narodzin populacja Opolszczyzny w ciągu ostatnich dwunastu lat (od roku 2000 do 2011) zmalała z 1 070 598 do 1 016 200 mieszkańców. Jeśli ten niekorzystny trend się utrzyma, to w roku 2035 liczba mieszkańców Opolszczyzny według prognoz demograficznych GUS, zmniejszy się do niespełna 900 tys. Ta niekorzystna tendencja będzie kreować mało atrakcyjny wizerunek w oczach inwestorów. Problemem może okazać się nie tylko malejąca liczba mieszkańców, ale również struktura wiekowa ludności. Wzrost liczby osób w wieku emerytalnym, spadek liczby młodzieży i ludzi w wieku produkcyjnym może stać się poważnym problemem w rozwoju województwa opolskiego. Konsekwencje tak poważnego zwiększenia się liczby ludności w wieku poprodukcyjnym będą wielorakie. Przede wszystkim wzrośnie obciążenie ludności w wieku produkcyjnym ludnością w wieku nieprodukcyjnym, co będzie miało wpływ na sytuację finansową w sferze zaopatrzenia emerytalnego i rentowego.

⁴ Kuglarz A., Młodzi wyjadą do Niemiec i już nie wrócą, *Wyborcza.biz*, 2011-01-31, http://m.wyborcza.biz/biznes/1,106501,9027350,Mlodzi_wyjada_do_Niemiec_i_juz_nie_wroca.html, [5.01.2013].

Wykres 4. Prognoza ruchu naturalnego i migracyjnego ludności na terenie województwa opolskiego w latach 2008-2035

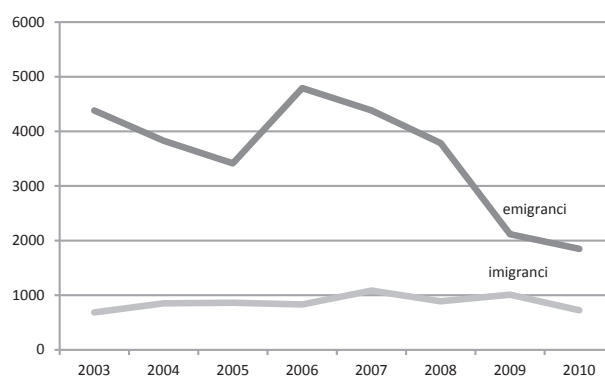

źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Znacznie powiększy się zapotrzebowanie na usługi w sferze służby zdrowia i opieki społecznej. Zwiększy się zapotrzebowanie na miejsca w specjalistycznych szpitalach, domach starców i hospicjach (Jelonek 2006: 433). Zagrożone może być nawet istnienie województwa opolskiego ze względu na niezdolność regionu do absorpcji inwestycji i słabnące wskaźniki ekonomiczne.

Wykres 5. przedstawia wielkość emigracji z obszaru województwa opolskiego i imigracji na teren Opolszczyzny na przestrzeni ostatnich lat. Od roku 2003 zmniejszała się liczba emigrantów, aż do roku 2005, kiedy nastąpiło odwrócenie trendu i wzrost liczby emigrantów, co było rezultatem przystąpienia Polski z dniem 1 maja 2004 roku do Unii Europejskiej. Pojawiły się wówczas możliwości podjęcia legalnej pracy zarobkowej w wybranych krajach Unii. Wielka Brytania i Irlandia stały się miejscem docelowym nowej fali emigracji zarobkowej nie tylko ze względu na możliwość podjęcia w tych krajach legalnej pracy, ale również ze względu na fakt znajomości języka angielskiego.

Wykres 5. Wielkość emigracji i imigracji na terenie województwa opolskiego w latach 2003- 2010

źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W ten sposób dla wszystkich mieszkańców regionu otworzyła się możliwość zarobkowania poza Polską. Po

okresowym wzroście w roku 2005, po roku 2006 następuje powrót do trendu spadkowego liczby osób emigrujących.

Tabela 1. Imigracje do woj. opolskiego w latach 2003 - 2010 (wg kraju poprzedniego pobytu)

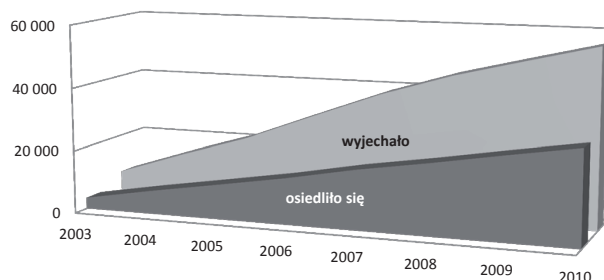
Kraj poprzedniego pobytu	Lata								Razem
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
Niemcy	536	633	667	585	730	551	586	424	4712
Irlandia	1	1	3	11	20	24	49	29	138
Holandia	15	18	26	45	39	71	90	60	364
Ukraina	26	54	54	43	31	11	16	20	255
Wielka Brytania	5	8	13	51	135	124	154	96	586
Stany Zjednoczone	21	21	15	20	27	32	31	15	182
Inne	82	118	84	76	104	76	84	82	706
Razem	686	853	862	831	1086	889	1010	726	6943

źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Choć liczba emigrantów spadła, wciąż więcej osób opuszcza Opolszczyznę niż do niej przybywa. Co ciekawe większość imigrantów w latach 2003-2010 przyjechała z Niemiec, co obrazuje tabela 1. Może to świadczyć o tym, że wracają osoby w wieku emerytalnym, które otrzymują świadczenia w Niemczech i postanowiły powrócić do miejscowości, z których przed laty wyjechały. Nasilenie się powrotów osób w wieku emerytalnym mogło nastąpić dopiero po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej, co wynika z faktu, że wiele osób tylko część swojego okresu zatrudnienia odbywało na terenie Niemiec, natomiast lata pracy w Polsce zostały uznane przez niemieckie instytucje i naliczono świadczenia w taki sposób, jakby ten okres również był przepracowany w Niemczech. Strona niemiecka brała na siebie ciężar wypłaty tych świadczeń pod warunkiem, że stałe miejsce zamieszkania takiego emeryta znajdowało się na terenie Niemiec lub innego kraju Unii Europejskiej. Ponieważ Polska jest obecnie członkiem Unii, emeryci mogą korzystać z prawa swobodnego osiedlenia się na terenie całej Unii, w tym również Polski, bez ryzyka utraty części świadczeń.

Inną grupę stanowią osoby, które osiągnęły sukces zawodowy lub finansowy, zdobyły doświadczenie i zdecydowały się na powrót do Polski w celu założenia własnej działalności gospodarczej. Dla wielu osób przyczyną powrotu stała się również chęć zaopiekowania się starszymi i często już niedołączonymi rodzicami, których funkcjonowanie bez wsparcia ze strony dzieci byłoby bardzo trudne.

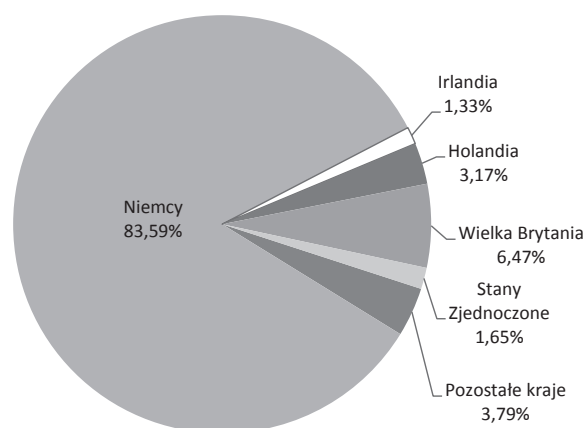
Wykres 6. Łączna liczba osób, które wyjechały z Opolszczyzny lub osiedliły się na Opolszczyźnie w latach 2003-2010 (narastająco)

źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Przez wiele lat krajem docelowym emigracji z województwa opolskiego były Niemcy. Wraz ze wstąpieniem do Unii Europejskiej i otwarciem nowych rynków pracy, tym razem dla wszystkich, pojawiły się nowe popularne kierunki emigracji. Do najbardziej popularnych należą, oprócz Niemiec, takie kraje jak: Wielka Brytania, Irlandia i Holandia. Młodzi ludzie często odrzucają uczestnictwo w lokalnym rynku pracy. Brak pracy, niskie zarobki, a także chęć przeżycia przygody, nauki języka, poszerzenia swojej wiedzy, to podstawowe czynniki skłaniające młodych ludzi do podejmowania decyzji migracyjnych. Masowe migracje młodych, mimo że przyczyniają się do podnoszenia poziomu życia, bogacenia, to jednak tak liczne stanowią wielokrotnie podkreślane niebezpieczeństwa dla rozwoju regionu, którego rozwojowi zagrażają procesy starzenia się mieszkańców, a tym samym ograniczają jego innowacyjność i przedsiębiorczość. Wydaje się, że obecnie stanowią podstawową strategię na dalsze życie przyjmowaną przez młode pokolenie (Sołdra-Gwiżdż 2010: 45-46).

Wykres 7. Kraje docelowe emigracji z woj. opolskiego w latach 2003-2010

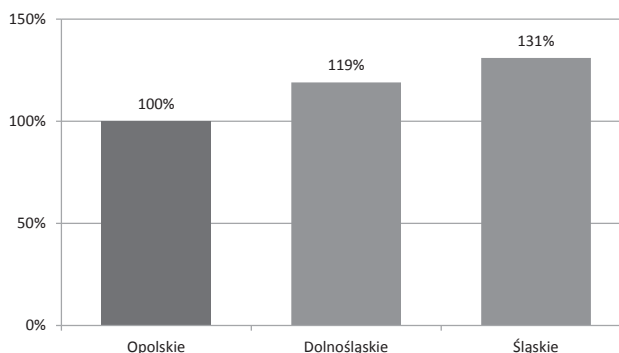

źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Sytuacja społeczno – gospodarcza Opolszczyzny

Dochodowość mieszkańców Opolszczyzny systematycznie spada w porównaniu do mieszkańców województw sąsiednich, dolnośląskiego i śląskiego. W wyniku transformacji ustrojowej i reform gospodarczych po roku 1990 wiele przedsiębiorstw przestało istnieć, a te które utrzymały się na rynku ograniczyły często skalę swojej działalności. Jednocześnie region cierpi na brak znaczących inwestycji. W konsekwencji notuje jeden z najniższych wzrostów wskaźnika PKB, co przekłada się na niższy poziom płac w porównaniu z sąsiednimi województwami, co obrazuje wykres 8. Niskie zarobki powodują, że z lokalnych rynków pracy emigrują całe grupy zawodowe o określonych specjalnościach. Dotyczy to przede wszystkim wykwalifikowanych reprezentantów takich zawodów jak murarz, tynkarz, malarz i innych zawodów robotniczych. Odplywem stałym lub czasowym jest objętych ponad 20% miejscowych zasobów pracowniczych. Również młodzież wchodząca na rynek pracy wskazuje na chęć podjęcia pracy za granicą.⁵ Wieloletni drenaż kadr nie sprzyja inwestycjom w regionie. Zdarzają się sytuacje porzucania pracy przez pracowników, ponieważ otrzymali oni intratną ofertę pracy za granicą. Problem ze znalezieniem stabilnych, wysoko wykwalifikowanych kadr sprawia, że inwestorzy omijają Opolskie, a wielu miejscowych przedsiębiorców obawia się rozszerzać działalność. Paradoksalnie masowa migracja zarobkowa podnosząc poziom życia w gospodarstwach domowych migrantów prowadzi do osłabienia ich przedsiębiorczości. Relatywnie wysokie zarobki za granicą nie sprzyjają bowiem rozwojowi własnej działalności gospodarczej, natomiast zwiększając regionalny i lokalny popyt uruchamiają jego zewnętrzne zaspokojenie.

Wykres 8. Różnice w dochodach do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw w wybranych województwach w porównaniu do woj. opolskiego w 2008 r. (Opolskie = 100%)

źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

⁵ Laxy – Kruppa J., *Migracje zagraniczne z terenów wiejskich Śląska Opolskiego*, <http://ww.org.pl/strona.php?p=1891&c=4839>, [6.12.2012].

W rezultacie powyższych zjawisk nie powstają w regionie nowe miejsca pracy, co skłania kolejne grupy mieszkańców do poszukiwania zatrudnienia za granicą (Heffner 2008: 157). Rozwój regionalny jest procesem w znacznym stopniu zależnym od aktywności i kreatywności społeczności lokalnej oraz jej samorządowej reprezentacji. Źródłem takiej aktywności jest uświadomienie sobie przez społeczność lokalną własnych możliwości w zakresie formułowania i rozwiązywania lokalnych problemów. Rozwój regionalny jest zatem wyrazem poszukiwania niezależności i autonomii oraz tożsamości regionalnej (Strahl 2006: 19).

W ostatnich latach narasta również proces migracji wewnątrz województwa opolskiego. Miejscem docelowym jest stolica województwa – Opole, co jest spowodowane m.in. lepszymi możliwościami zatrudnienia w Opolu niż w małych miejscowościach województwa. Również dostęp do różnych usług komunalnych, instytucji kultury, a przede wszystkim do opieki zdrowotnej. W związku z problemami finansowymi służby zdrowia, w małych miejscowościach coraz trudniej o opiekę medyczną na odpowiednim poziomie. Z tego powodu wiele osób w wieku emerytalnym decyduje się na zamieszkanie w większym mieście, np. Opolu, by mieć dostęp do opieki medycznej. Innym powodem takich decyzji jest fakt, że dzieci coraz częściej wyjeżdżają do pracy za granicą, co powoduje, że rodzice będąc już w zaawansowanym wieku wolą sprzedać dom, którego utrzymanie w dobrym stanie wymaga dużo pracy oraz wiąże się z kosztami i przenieść się do mieszkania w nowym apartamentowcu, gdzie wszelkie prace związane z bieżącym utrzymaniem należą do obowiązków administratora. W konsekwencji powoduje to wyludnianie się mało atrakcyjnych, ze względu na warunki życia, obszarów województwa, zwykle oddalonych od głównych szlaków komunikacyjnych wsi, na rzecz większych miast, a zwłaszcza Opola.

Koncepcje rozwoju regionu

Opolszczyzna nie potrafi w sposób umiejętny korzystać ze swoich możliwości. Szczególnym tego przykładem jest brak koncepcji wykorzystania autostrady przebiegającej przez obszar województwa. W pobliżu autostrady, poza Brzegiem, praktycznie brak jest jakiegokolwiek aktywności gospodarczej. Opole – stolica województwa – leży w niewielkiej, zaledwie dwunasto kilometrowej odległości od autostrady, ale do dnia dzisiejszego nie zbudowano drogi dwupasmowej, która w dzisiejszych czasach jest podstawowym medium komunikacyjnym niezbędnym do prowadzenia działalności gospodarczej na większą skalę. Brak takiej drogi skutecznie zniechęca potencjalnych inwestorów, ponieważ obecne rozwiązania komunikacyjne nie zapewniają pewnego i szybkiego połączenia z autostradą.

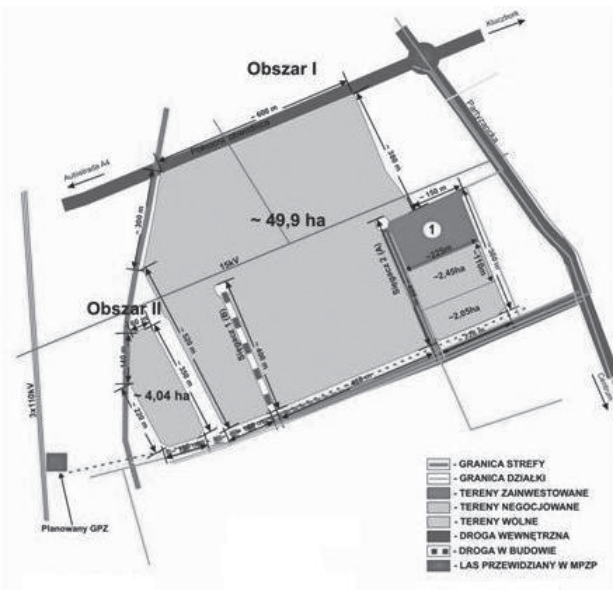
Rysunek 2. Przebudowa drogi na odcinku Prądy – Opole (Specjalna Strefa Ekonomiczna)

źródło: Google Maps.

Dłatego podstawowym celem jest budowa takiej drogi, co pozwoli na bezproblemowy transport z i do Opola, a także znajdującej się na obrzeżach miasta specjalnej strefy ekonomicznej, będącej podstrefą Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Bezproblemowa komunikacja podniesie atrakcyjność miasta, strefy i regionu. W rezultacie pojawi się szansa na przyciągnięcie poważnych inwestorów. Nowe inwestycje, zwłaszcza w nowoczesne technologie, mogłyby powstrzymać emigrację młodych mieszkańców regionu i stać się impulsem do rozwoju gospodarczego Opolszczyzny.

Rysunek 3. Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna, podstrefa Opole

źródło: Invest Park.

Zakończenie

Opolszczyzna stała się obszarem problemowym ze względu na rosnącą depopulację regionu. Malejący przyrost naturalny przy jednocześnie rosnącej skali emigracji powoduje niekorzystne zjawiska społeczne i gospodarcze. Nasilają się negatywne trendy. Maleje liczba osób w wieku produkcyjnym. Wysoko wykwalifikowani fachowcy emigrują za lepiej płatną pracą zagranicę. Potencjalni inwestorzy mogą mieć problemy ze znalezieniem fachowej siły roboczej na miejscu. Może to powodować niechęć do inwestowania w regionie opolskim. Zmienił się styl życia rodzin na Opolszczyźnie. Wielu jej mieszkańców zarabia pieniądze za granicą, a wydaje je w miejscu swojego zamieszkania. Praca za granicą i związana z tym rozłąka przyczynia się do rozluźniania więzi rodzinnych i społecznych. W przypadku dalszego utrwalania się takich tendencji przyszły rozwój gospodarczy regionu może być poważnie zagrożony. Niezbędne już dziś są decyzje mogące odwrócić ten niekorzystny trend. Podniesienie atrakcyjności regionu w oczach inwestorów przyczyni się do rozwoju gospodarczego. W konsekwencji ograniczy skalę emigracji. Wzrost dochodów ludności pozwoli podnieść stopę życiową, a wynikające stąd poczucie bezpieczeństwa ekonomicznego przełoży się na wzrost liczby urodzeń. W konsekwencji pojawi się szansa na odwrócenie trendu i wzrost liczby mieszkańców województwa opolskiego.

Bibliografia

1. Heffner K., (2008), *Region migracyjny – migracje zagraniczne jako czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego* [w:] Zagórska A., (red.), *Perspektywy demograficzne Śląska do 2030 r.*, Opole: Politechnika Opolska.
2. Jelonek A., (2006), *Sytuacja ludnościowa w miastach województwa opolskiego w perspektywie prognozy demograficznej do 2030 roku* [w:] Słodczyk J., Szafranek E., (red.), *Kierunki przekształceń struktury gospodarczej i społeczno-demograficznej miast*, Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.
3. Rauziński R., Szczygielski K., (2010), *Czy kryzys demograficzny – społeczny na Śląsku Opolskim* [w:] Rauziński R., Sołdra-Gwiżdż T., Geisler R., (red.), *Czy koniec Śląska jaki znamy?* Opole: Wydawnictwo Instytut Śląski.
4. Sołdra-Gwiżdż T., (2010), *Wymiar codzienności w socjologii Śląska Opolskiego* [w:] Frysztański K., (red.), *Obrazy i zagadnienia Opolszczyzny*, Opole: Wydawnictwo Instytut Śląski.
5. Strahl D., (red.), (2006), *Metody oceny rozwoju regionalnego*, Wrocław: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu.
6. Ustawa z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, Dziennik Ustaw 2005 nr 31 poz. 267.